

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.п.н. Румяна Димитрова Танкова

ПУ „ Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
'доктор'

в област на висше образование:1. Педагогически науки

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...

докторска програма: Методика на обучението по български език и

литература в началния етап на образование

Автор: Даниел Петров Полихронов

Тема: Модел на ограмотяване в мултикултурна среда в първи клас

Научен ръководител: проф. д.п.н. Нели Иванова - СУ „Климент
Охридски”

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-38-129 от 02.03.2013 г. на Ректора на СУ „Климент Охридски” съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на посочения дисертационен труд.

Докторантът е представил необходимите документи, свързани с процедурата за защита на дисертационния труд. Представеният комплект материали е в съответствие с изискванията на ЗРАС и с Правилника за приложението му.

2. Актуалност на тематиката

В България през последните тридесет години темата за обучение по български език в условия на билингвизъм се разработва твърде активно в педагогическата специализирана литература, тъй като това е значим за обществото проблем, който продължава да е на вниманието на институции, учители и научни работници. Приети са важни нормативни документи, които регламентират посоките за допълнителна образователна подкрепа на деца и ученици, за които българският език не е майчин - Наредба №6 от 2016 г. за усвояване на българския книжовен език; Наредба за приобщаващото образование

от 2016 година; Учебни програми по български език и литература за обучението, организирано в чужбина; Заповед № РД09-811/04.05.2018 г. за разкриване на процедури по оценяване и одобряване на проекти на учебни помагала за подпомагане на обучението, организирано в чужбина и др. Налице са големи очаквания за разширяване на изследователското поле и аз се радвам, че докторант Даниел Полихронов и неговият научен ръководител проф. д.п.н. Нели Иванова със своя труд отговарят на тези предизвикателства. Те се насочват към една недостатъчно изследвана научна област – специфики в процеса на ограмотяване на деца и ученици в мултикултурна среда. В този смисъл, направеното изследване е актуално и значимо, а иновацията е, че се обхваща преходът от детската градина към началното училище в посока към езикова грамотност и че се изследва не само езиковото развитие, но и литературното обучение като изключително важно за напредъка на билингви. Впечатляват и изследователските процедури, свързани с деца и ученици от българските училища зад граница, което прави авторовата концепция по-цялостна и по-убедителна.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Изследването е с много ясно и точно очертана концептуална рамка, с прецизно формулирани цел, задачи, хипотеза, изследователски методи и процедури. Прави впечатление и структурирането на текста, което отразява последователността на изследователските стъпки. Всяка глава започва с кратка анотация на съдържанието и завършва с отправка към следващата стъпка в изследователската работа. Високо оценявам и стилът на изложение – стегнат, без излишни повторения, езиково точен и научно издържан.

В дисертацията аргументирано са обосновани основните методически условия, предпоставящи диференцирано обучение на деца и ученици, нуждаещи се от допълнителна образователна подкрепа при овладяването на българския език. Прецизно са уточнени основните термини, които са ключови за изследването – ограмотяване, мултикултурна среда, ограмотяване в мултикултурна среда, педагогически модел, педагогическа технология.

Впечатление прави това, че процесът на ограмотяване се оценява с оглед на компетентностния подход в образованието, като се очертава много ясно обхватът

на изследването, съсредоточено главно към езиковата компетентност и нейните проявления при ограмотяването на деца. Наред с това се очертават възможностите за приложение и на други ефективни подходи в обучението – на конструктивисткия подход в обучението (учене чрез правене) и на личностноориентирания подход, предпоставящ възможности за индивидуална работа с всеки отделен ученик съобразно с неговия темп на езиково развитие.

Личи стремеж към всеобхватност на проблематиката. Анализирани са различни страни на образователния концепт за овладяване на книжовния български език. Докторантът показва добро познаване на нормативната база, свързана с овладяването на българския език от деца и ученици, които имат нужда от допълнителна подкрепа поради спецификите на своята езикова и социална среда.

Много последователно и компетентно са разкрити и методическите условия за ефективно ограмотяване на билингви, като е направен обстоен анализ на редица авторови концепции. Описани са и алтернативни методи на ограмотяване, а това е изключително важно за овладяването на българския език от билингви, тъй като тяхното ограмотяване се осъществява чрез дидактически технологии, коренно различни от тези, които се използват при учениците, за които българският език е роден. Положително оценявам и тезата за вариативност в подхода на учителя при прилагане на различни методически похвати и форми в уроците. Съществено място е отделено и на речниковата работа като важно условие за напредък в езика. Откروена е и важната позиция на четенето в етапа на ограмотяване, като обстойно са обосновани възможностите, които то осигурява както за повишаване на езиковите компетентности на първокласниците с доминиращ майчин език, така и за тяхното пълноценно вписване в мултикултурна среда.

Положителна оценка заслужава и анализът на психофизиологическите характеристики на възрастта, осъществен в контекста на социалната среда на учениците с доминиращ майчин език. Направено е и разграничение между особеностите в социализацията на децата от ромски и от турски произход. Значимо място е отделено и на социокултурната и социолингвистичната среда на детето, като на преден план е изведено въздействието в рамките на семейството.

Развита е и идеята за ограмотяване върху основата на приобщаване на детето към книгата. Всичко това е добра основа, върху която се изгражда собствената авторова концепция за ограмотяване на билингвите.

Дизайнът на емпиричното изследване е представен много коректно и научно обосновано. Прави впечатление многообразието на използваните методи на изследването, всеки от които дава специфична информация. По този начин се получава цялостна картина на резултатите от изследването и може да се проследи взаимовръзката между различните съставлящи го компоненти.

Тези методи са приложени в логически обоснована последователност. Първата стъпка е дидактическо тестиране на деца и ученици. В стремежа си към обективност и с цел да провери надеждността на тестовете докторантът провежда тестирането в два варианта, което позволява да се изолира влиянието на случайни фактори. Получените резултати показват изходното равнище на децата и учениците, с които ще се проведе експерименталния курс. Успоредно с това се провежда и анкетно проучване на учители, работещи в мултикултурни класни стаи. Целта е да се установи тяхната готовност за прилагане на нови педагогически технологии при работа в билингвална среда. Едновременно с това се организира и анкетно проучване с родители от етнически малцинства, чрез което се откриват и анализират техните нагласи към ограмотяването на децата им. По този начин се получава цялостна визия за образователното пространство, в което ще се осъществи експерименталната работа, като са обхванати основните субекти в процеса на ограмотяване – ученици, учители, родители.

Върху тази основа се изгражда и предлаганата педагогическа технология. Впечатлява нейният концептуален модел, онагледен чрез фигура №4 на страница 207. Той се изгражда върху взаимодействието между ученик-учител-родител и резултатът от това е, че към педагогическото взаимодействие в процеса на ограмотяване в мултикултурна среда се добавя и подкрепата на семейството, което безспорно е решаващ фактор за личностното развитие на детето и ученика.

Адмирации заслужава идеята за предварителна експертна оценка на тази технология, за да може тя да бъде апробирана през професионалния поглед на специалисти. Това гарантира нейното качество и е предпоставка за нейния успех.

Тъй като педагогическата технология обхваща процеса на четене, при което от голямо значение са предлаганите в нея литературни текстове, предназначени за първокласници, емпиричното изследване включва и интервюта с детски писатели, като целта е да се оценят възможностите за ограмотяване чрез литература за деца. Тази изследователска процедура е израз на стремежа към прецизност и всеобхватност на проблематиката.

Всички тези стъпки подготвят провеждането на експерименталния курс на обучение и допринасят за неговата ефективност. Тя се установява на заключителния етап, когато се провежда анкетно проучване с ангажираните в процеса учители и родители, като по този начин се получава обратна връзка не само за успеха на учениците, но и за промяната на съпътстващите фактори – педагогическите компетентности на учителите и нагласите на родителите.

Тази мащабност на емпиричното изследване се отразява и в количествения и качествения анализ на проведената експериментална работа. Резултатите от нея са обобщени със средствата на статистически методи и са анализирани с научна коректност.

Като цяло, може да се обобщи, че дисертационният труд е продукт, изграден върху основата на мащабно емпирично изследване и с доказан ефект от проведената експериментална работа.

4. Преценка на публикациите на докторанта

В хода на реализирането на дисертационния си труд Даниел Полихронов представя свои изследвания на редица научни форуми. Като резултат той е публикувал 8 статии в научни списания, 13 статии в сборници от конференции и 1 студия. Данаил Полихронов е съавтор на практическо помагало за квалификация на детски учители, работещи в мултикултурна среда. Всяка от тези публикации представлява етап от цялостната изследователска работа на докторанта по темата на дисертационния труд. Те очертават пътя на неговото израстване като научен изследовател и експериментатор. Смятам, че тези публикации са значими за

недагогическата наука и че те успешно допълват и доуточняват основните постановки, заложи в дисертационния труд.

5. Препоръки

Препоръчвам на докторанта да публикува своя дисертационен труд като монография, тъй като съм уверена, че тя ще се чете с интерес от много учители и специалисти, които биха приложили предложената педагогическа технология в своята практика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като обобщение може да се каже, че в дисертационния си труд докторантът Даниел Полихронов показва изследователска ерудиция, компетентност, задълбоченост и прецизност. Началната хипотеза на изследването е доказана, изследователските задачи са реализирани успешно, целите на изследването са постигнати. Създаден е продукт, който е с висока научна стойност и който е значим и лесно приложим в училищната практика. Убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване и предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Данаил Петров Полихронов в област на висшето образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по...; докторска програма: Методика на обучението по български език и литература в началния етап на образование.

22.04.2020 г.

Изготвил становището:

(проф. д.п.н. Румяна Танкова)